

Stadsplattegrond van Jacob van Deventer, ca 1560

Raakvlak Rapport

Archeologisch vooronderzoek in het pand Predikherenrei 3-4.

Brugge 2010

Naar aanleiding van nieuwbouwwerken aan de Predikherenrei te Brugge, voerde Raakvlak in samenwerking met de bouwheer op 2 maart 2010 een archeologisch proefonderzoek uit. Er werden 3 sleuven getrokken op het niet geasfalteerde deel van het terrein.

Het doel van het onderzoek was het inventariseren en waarderen van potentiële archeologische resten, die door de geplande werken zullen worden verstoord. Deze resultaten worden geëvalueerd teneinde het archeologisch potentieel in de bodem vast te stellen en indien nodig een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving aan te bevelen.

1. Situering van het terrein:

Het terrein is gelegen aan de Predikherenrei 3-4 te Brugge. Het terrein behoort tot het dominicanerklooster dat in 1234 net buiten de stadsomwalling werd gesticht.

Fig. 1: situering van het terrein op een hedendaagse luchtfoto

2. Historische gegevens

- Het dominicanerklooster

In de loop van de 13de eeuw vestigden er zich talrijke bedelorden in Brugge. De dominicanen kwamen er kort na 1228 met de steun van Johanna van Constantinopel, de vrouw van de in 1233 overleden graaf Ferrand.

Het klooster van de dominicanen werd, net als de overige bedelorden, opgericht buiten de stadsmuren. Aanvankelijk ondervonden de dominicanen veel

tegenstand van de parochiale geestelijkheid. Zo mochten de kerken geen klokken of kerkhoven hebben en was het niet toegestaan buiten de kloosters te prediken tenzij in de open lucht of met toestemming van de pastoors. Omstreeks 1330 werd met de bouw aangevangen van een nieuwe kapittelzaal en drie dormitoria van het kloosterpand.

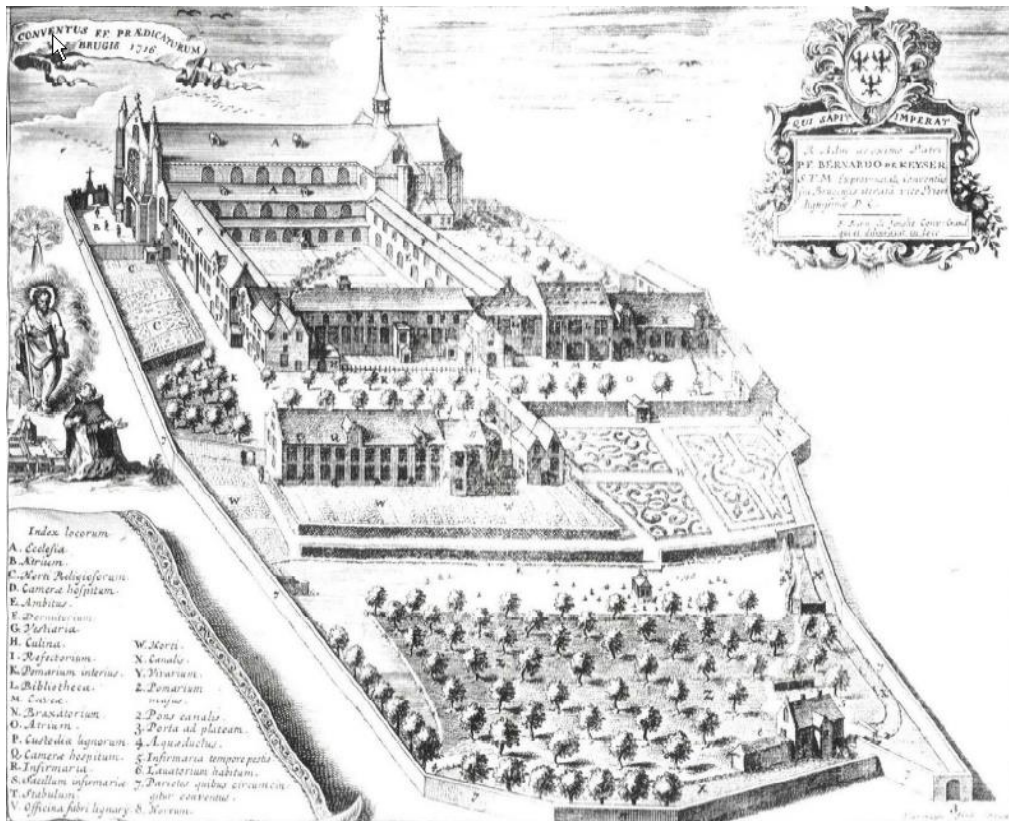
Fig.2: Kaart van Marcus Gheeraerts (1562)

Op de kaart van Marcus Gheeraerts van 1562 is het dominicanenklooster afgebeeld. We herkennen duidelijk het kloosterpand gelegen naast de kerk, een omsloten binnenplaats met de werkplaatsen en stallen alsook de tuinen. De kloosteromgang is afgebeeld met één verdieping. Aan de oostelijke en noordelijke zijde van het kloosterpand bevinden zich grote bouwblokken, waarin onder meer de dormitoria, die zich bevonden op de bovenverdieping, waren ondergebracht.

- De 16de -18de eeuw

In 1578 werd het klooster door de Geuzen geplunderd. Nadat de stad Brugge zich op 1 februari 1580 aangesloten had bij de Unie van Utrecht, werd het klooster opgeheven. De kerk, waarvan het gehele interieur vernield was,

werd door de protestanten gebruikt voor de eigen erediensten. Het klooster werd gedeeltelijk verhuurd als woningen. Twee straten werden doorheen het klooster getrokken waarbij talrijke gebouwen van het kloosterpand werden beschadigd alsook de omliggende huizen en werkplaatsen. Vanaf 1584 startten de dominicanen moeizaam het herstel van het klooster. Vooreerst werd de kerk heringericht en in 1600 werd de kloosteromgang herbouwd en het zuidelijke dormitorium hersteld. In 1630 werd het oostelijke dormitorium hersteld.

Fig. 3: Gravure van Jacobus Harrewijns naar tekening van Bernaëdus De Jonghe (1719).

In het boek van Bernardus De Jonghe van 1719 heeft de kerk haar oud uitzicht behouden. Het vernieuwde kloosterpand is afgebeeld met twee verdiepingen.

Voor de aanleg van de vaart de coupure in 1751 dienden enkele huizen en bijgebouwen van het dominicanenklooster te worden onteigend. Deze vaart werd in 1751 aangelegd om de schepen via de stad naar de Gentse Vaart te leiden. Ze sloot aan bij de Lange Rei en de Sint-Annarei die verdiept werden.

- Na de Franse revolutie

In 1796, tijdens de Franse bezetting, werd het klooster opgeheven. Een deel van het dominicanenklooster, bestaande uit de binnenkoer met een gedeelte van de westelijke vleugel alsook de zuidelijke vleugel van het klooster, werd toegewezen aan de gendarmerie. In 1799 werden de kerk en de overige kloostergebouwen publiekelijk verkocht. De kerk en het gedeelte van het klooster dat niet aan de gendarmerie toebehoorde, werd in latere tijden in een aantal percelen

opgedeeld. De kerk werd na een instorting in 1801 op een deel van het ingangsportaal en een fragment van de zuidelijke muur na geheel afgebroken.

3. Eerder archeologisch onderzoek

In 1993 werden archeologische opgravingen ondernomen. Hierbij werd de fundering van de westgevel van de kerk onderzocht. Over de gehele oppervlakte werden een elftal geheel of gedeeltelijk bewaarde bakstenen grafkelders aangetroffen. Deze zijn te dateren tussen de 14de en de 17-18de eeuw. De oudste graven vertoonden nog resten van beschildering.

In 1994 werd een groot gedeelte van de driebeukige bakstenen kerk uit het einde van de 13de eeuw vrijgelegd. Ook kon vastgesteld worden dat het klooster was gebouwd in een laaggelegen drassig gebied. Op het pleistocene zand bevond zich een veenlaag die langzaam overging in een kleiige laag met daarin sporen van rietbegroeiing. In de top van deze laag werd wat laat 12de eeuws materiaal aangetroffen.

4. Het archeologisch proefonderzoek

De sleuven werden getrokken op het niet geasfalteerde deel van het terrein.

Fig. 4: situering van de drie proefsleuven met aanduiding van de muur en mestkuil in sleuf I en de muur in kalksteen in sleuf II.

- Proefsleuf I

Aan de noord-oost zijde van de sleuf werd op 1,5 meter diepte een bakstenen vloer aangetroffen, de vloer mag gedateerd worden in de nieuwe tijd. Twee recente muren waarvan één vervaardigd in industriële bakstenen doorkruisen de sleuf. Onder deze sporen waren 2 oudere structuren zichtbaar. Op een diepte van 2,1 meter bevond zich een muur vervaardigd in bakstenen van groot formaat. Hij kan vermoedelijk in de 13de-14de eeuw gedateerd worden. Op geringe afstand hiervan tekende zich een mest/afval-kuil af. Hij bevatte enkele scherven steengoed uit Siegburg en kan hierdoor ook in de 14de of 15de eeuw gedateerd worden. De oorspronkelijke moederbodem (het pleistoceen zand) bevond zich op een diepte van ca. 2,5 meter.

Fig. 5: Foto van sleuf I met zicht op de bakstenen muur en mest/afvalkuil.

- Proefsleuf II

Over de hele lengte van deze proefsleuf was een muur in kalksteen zichtbaar. De muur was ca. 50 cm breed en bevond zich op 1,15 meter onder het loopvlak. De muur was in hoogte slechts 25 cm bewaard. Door het kwellende water kon dit slechts moeilijk onderzocht worden. Twee muren met baksteenformaat 20x9,5x4,5 cm en harde kalkmortel lagen dwars bovenop de veldstenen muur en mogen vermoedelijk in de nieuwe tijd gedateerd worden.

Fig. 6: Foto van sleuf II met zicht op de muur in kalksteen.

- Proefsleuf III

In sleuf III werden verschillende keldermuren in baksteenformaat 22,5x10x5cm aangetroffen, ze zijn alle te dateren in de nieuwe tijd. Enkele muren waren aan de binnenzijde bezet met cement. Op 2,2 meter diepte bevond zich het pleistoceen zand. Ook deze sleuf kwam door het grondwater vlug onder water te staan. Behalve de recente constructiesporen werden in deze sleuf geen relevante sporen aangetroffen.

Interpretatie sporen

Wanneer we het oudst bewaarde kadasterplan uit 1835 gaan combineren met een recente luchtfoto en de aangetroffen sporen uit het proefonderzoek, dan blijkt de aangetroffen muur in kalksteen overeen te komen met de scheidingslijn van een perceel. Het kan een oude afscheidingsmuur van het kloostercomplex (afbakening tuinareaal) geweest zijn. Ook na de opgave van het klooster bleef deze zone de scheiding tussen 2 percelen. De aangetroffen muur in bakstenen van groot formaat kan mogelijk nog tot het kloostercomplex behoord hebben.

Fig. 7: Luchtfoto gecombineerd met oud kadasterplan van 1835

Besluit

Er kan gesteld worden dat er in sleuf I enkele structuren aanwezig zijn die doen vermoeden dat in deze zone interessante gegevens kunnen aan het licht komen tijdens een vervolgonderzoek. Ook de veldstenen muur in sleuf II, is een vondst die mogelijk tot de oudste fasen van het dominicanenklooster kan behoren en vraagt zeker verder onderzoek.